
Kyrkomötet
Motion 2017:20
av Berth Löndahl m.fl.

Teologiska revideringar i kyrkohandboken

Förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att låta göra en teologisk översyn av förslaget till kyrkohandbok med hänsyn till ekumenisk, historisk och allmänkyrklig liturgisk tradition.

Motivering

Förslaget till ny kyrkohandbok har nagelfarits. Mycket har ifrågasatts, somligt lovordats medan annat har kommit i skymundan. Till det mest uppmärksammade hör den musikaliska kvaliteten medan det teologiska perspektivet berörts ganska litet. Skälet lär nog inte vara att förslagets teologi är god utan att det finns en undran om det är meningsfullt att diskutera frågan. Om man ser till varje enskilt moment, så finns det alternativ som är teologiskt bärkraftiga och som har rötter i kyrkans djupa tradition. Det är bra.

I en artikel i Kyrkans tidning 6/2017 redovisas hur artiklar om teologin i handboksförslaget har förhållit sig. Av ca 40 artiklar var ca 18 negativa, övriga neutrala. Och *ingen* var positiv. Det väcker en undran om varför och på vad sätt teologin är bristfällig.

En kyrkohandboks teologi syns inte bara i vad som sägs utan också i vad som undviks att sägas. Här blir förslaget problematiskt. För mässans ordo räcker det inte med att de fyra delarna, samling, ordet, måltiden och sändningen, finns där. De måste också fyllas med ett innehåll som teologiskt och språkligt kan kännas igen oavsett var inom Svenska kyrkan man firar gudstjänst – och än mer, att det föreligger en ekumenisk samhörighet, historisk kontinuitet och biblisk förankring.

Det förslag som föreligger ger anledning att förmoda att kyrkohandbokscommittén inte sällan avsiktligt velat undvika väsentliga teologiska utsagor och klassiska liturgiska formuleringar. Visserligen angavs i direktiven att man i handboksarbetet skulle beakta det inklusiva språket. Men risken är uppenbar att klassiska begrepp som det råder ekumenisk konsensus om på många håll riskerar att lysa med sin frånvaro. Det går att kryssa sig fram genom att i moment efter moment välja sådana alternativ att det blir tveksamt, huruvida den mässa som firas kan betraktas som förankrad i kyrkans tro. Ibland tar sig försöken att ge utrymme för alternativ till tilltal och begrepp som Herre, Fader, Son, Frälsare och synd nästan komiska uttryck. Inte minst i inledningsorden har banala fraser letat sig in där tidlösa och beprövade formuleringar ersatts av närmast pekorala inslag, vilka för stunden kan tilltala som attraktiva och inkännande. I stort sett är det endast ett icke-fakultativt moment som bevarar kyrkans tro på Gud som Fader, nämligen den bön som Jesus lärt oss, *Vår fader*.

Så är det inledande alternativet ”I Guds, den treeniges namn” en i och för sig god formulering men om avsikten är att undvika den klassiska treenighetsbekännelsen till Fadern och Sonen och den helige Ande, så bottnar det i samma tveksamma utsaga som den allt mer förekommande formeln: I Skaparens, befriarens och livgivarens namn. Guds funktion framhävs framför Guds person och vad Gud gör – skapar, befriar och ger liv – betonas mer än vem Gud *är* – Fader, Son och helig Ande. Handlandet betonas mer än varandet som ligger i själva gudsnamnet *Jag är*.

I flera av inledningsorden och syndabekännelserna är det påtagligt att man vill undvika begreppet synd. Alternativ 4 för syndabekännelsen och alternativ 2 för förlåtelseordet är exempel. Men synd helas inte, den försonas och förlåts. Om detta blir ottydligt blir även Kristi gärning oklar.

De alternativa svaren på bibelläsningarna är ett annat exempel på tvetydighet: ”Så lyder Herrens ord/Guds ord/bibelns ord”. Att välja alternativet ”bibelns ord” kan befaras vara ett sätt att undvika såväl bekännelsen att Bibeln är Guds levande ord som att inte uttala det hierarkiska Herre. Riskerna är att bibelordet reduceras till en bok om Gud mer än ett Herrens tilltal till församlingen. Det val som textläsaren gör handlar således inte bara om en formulering utan om tro och bekännelse.

Men fenomenet återfinns i fler moment där man strävat efter nya formuleringar. I *Sursum corda* ska vi som gudstjänstfirare låta ”vårt tack till Gud strömma fram” och i *Agnus Dei* sjungs det: ”Guds Lamm, du möter oss i bröd och vin, helar oss och ger oss av din frid”.

Problemet med många av de nya formuleringarna är att de lär nötas ut, den teologiska stringensen blir ottydlig och någonting av det Allraheligaste, som vi i mässan står inför, döljs. Det är fullt möjligt att fira en teologiskt ekumeniskt och historiskt haltlös mässa, inte främst genom vad som sägs utan genom vad man undviker att säga, bekänna och bedja. Få gudstjänstfirare är bekanta med Svenska kyrkans bekännelseskriterier utan det är genom att fira mässa som kyrkans tro och bekännelse inövas i oss som kristna. Vad vi ber blir vad vi tror, lever och bekänner.

Liturgins teologi och dess språkliga uttryck kräver en tidlöshet för att bära mitt i tiden. Att fira mässa är mer än en handling i nuet. Den firas i gemenskap med dem som gått före oss och som kommer efter oss. Och med dem som firar den på andra håll i världen. Det är vare sig prästens uppfattning eller dagens aktuella trosmönster som ska färga mässan utan det gemensamma allmänkyrkliga liturgiska arvet. En kyrkohandbok som liknar ett smörgåsbord, där varje församling och präst kan ta för sig av sina favoriter, riskerar att bli ett uppbrott från den stora kyrkogemenskapen i alla tider och överallt.

Bunkeflo, Vara och Stockholm den 11 juli 2017

Berth Löndahl (FK)

Leif Nordlander (FK)

Kjell Petersson (FK)